

Пархомчук Р. І.,
старший юрист
ТОВ «Юридична фірма «СІ.ТІ.АР»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ПОГОДЖЕННЯ ПЕРЕЛІКІВ ЛІКВІДАЦІЙНИХ МАС У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ З ДЕРЖАВНОЮ ЧАСТКОЮ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню сутності та змісту правового регулювання процедури погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності та органами, уповноваженими управляти державним майном переліків ліквідаційних мас в рамках проваджень у справах про банкрутство суб'єктів господарювання з державною часткою власності.

Ключові слова: справа про банкрутство, ліквідаційна маса, об'єкти ліквідаційної маси, суб'єкт господарювання з державною часткою власності, орган, уповноважений управляти державним майном.

Постановка проблеми. Відсутність належного нормативно-правового регулювання процедури погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, та органами, уповноваженими управляти державним майном переліків ліквідаційних мас у рамках проваджень у справах про банкрутство суб'єктів господарювання з державною часткою власності, не лише ставить під загрозу належне здійснення ліквідаційних процедур суб'єктів господарювання, які у встановленому законодавством порядку, визнання банкрутами, а й створює загрозу заподіяння істотної шкоди правам та інтересам держави, суспільства та інших суб'єктів господарювання. В умовах реформування законодавства про банкрутство необхідним є удосконалення правового регулювання суспільних відносин у цій сфері з урахуванням накопиченого досвіду та позитивної практики іноземних держав.

Основною дослідження є праці вітчизняних вчених, які висвітлюють питання процедури погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, та органами, уповноваженими управляти державним майном переліків ліквідаційних мас в рамках проваджень у справах про банкрутство суб'єктів господарювання з державною часткою власності. Такого роду дослідження висвітлено в працях В. Джуця, Б. Полякова, В. Прохорова, А. Пригузи, В. Щербини та інших.

Мета статті полягає в узагальненні існуючої законодавчої регламентації порядку погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності та органами, уповноваженими управляти державним майном переліків ліквідаційних мас в рамках проваджень у справах про банкрутство, виявленні недоліків правового регулювання у цій сфері та розробці рекомендацій по їх усуненню.

Вклад основного матеріалу дослідження. Важливим етапом ліквідаційної процедури є формування ліквідаційної маси. Основною метою формування конкурсної маси є відо-

кремлення майна для спрощеного його розподілу між кредиторами. До складу ліквідаційної маси включаються всі види майнових активів (майно й майнові права), що належать банкруту на праві власності або повного господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури, та виявлені в її ході [1, с. 240].

Відповідно до положень ч. 1 ст. 42 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22.12.2011 р. [2] усі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури, та виявлені в ході ліквідаційної процедури, включаються до складу ліквідаційної маси, за винятком об'єктів житлового фонду, в тому числі гуртожитків, дитячих дошкільних закладів та об'єктів комунальної інфраструктури, що належать юридичній особі – банкруту, які передаються в порядку, встановленому законодавством, до комунальної власності відповідних територіальних громад без додаткових умов і фінансуються в установленому порядку.

Вищевказана законодавча норма ідентична положенням ч. 1 ст. 26 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції, що діяла до 18.01.2013 р. [3], де було закріплено, що всі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або повного господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури, та виявлені в ході ліквідаційної процедури, включаються до складу ліквідаційної маси, за винятком об'єктів житлового фонду, в тому числі гуртожитків, дитячих дошкільних закладів та об'єктів комунальної інфраструктури, які в разі банкрутства підприємства передаються в порядку, встановленому законодавством, до комунальної власності відповідних територіальних громад без додаткових умов, і фінансуються в установленому порядку.

Поряд із цим, положення нової редакції Закону про банкрутство були доповнені рядом норм, що регламентують порядок визначення подальшої долі окремо визначеного майна, яким володіло підприємство-банкрут до введення ліквідаційної процедури. Так, згідно з положеннями абз. 3 ч. 4 ст. 29 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22.12.2011 р. у разі, якщо боржник є балансоутримувачем державного майна, яке не увійшло до статутного капіталу господарського товариства у процесі приватизації (корпоратизації), таке майно не підлягає відчуженню у процедурі санації.

Також, ч. 13 ст. 41 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22.12.2011 р. визначено, що у разі ліквідації підприємства-банкрута, зобов'язаного згідно із законодавством передати територіальній громаді об'єкти житлового фонду, в тому числі гуртожитки, дитячі дошкільні заклади та об'єкти

комунальної інфраструктури, арбітражний керуючий (ліквідатор) передає, а орган місцевого самоврядування приймає такі об'єкти без додаткових умов у порядку, встановленому законодавством.

У свою чергу, ч. 9 ст. 42 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22.12.2011 р. визначено, що державне майно, яке не увійшло до статутного капіталу господарського товариства у процесі приватизації (корпоратизації) та перебуває на балансі банкрута, не включається до складу ліквідаційної маси.

Що стосується особливої категорії суб'єктів господарювання, а саме державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких наявна частка державної власності, то перелік об'єктів (майна та майнових прав), які підлягають включенню до складу ліквідаційної маси підлягає затвердженню в спеціальному порядку. Подальша доля майна, яке не включається до складу ліквідаційної процедури також вирішується в окремо.

Так, відповідно до положень ч. 12 ст. 96 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в новій редакції від 22.12.2011 р. плани санації, мирові угоди та переліки ліквідаційних мас та зміни і доповнення до них у справах про банкрутство державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, підлягають погодженню з органом, уповноваженим управляти державним майном. У разі відсутності такого погодження план санації та мирова угода затвердженню господарським судом не підлягають, а включене до переліку ліквідаційної маси майно банкрута не може бути реалізованим.

У свою чергу, положеннями ч. 18 та 19 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» [4] мирові угоди, плани санації та переліки ліквідаційних мас, та зміни і доповнення до них у справах про банкрутство господарських організацій з корпоративними правами держави понад 50 відсотків їх статутного капіталу погоджуються з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, Фондом державного майна України (стосовно господарської організації, яка перебуває у процесі приватизації). Відчуження майна державних підприємств та господарських товариств із корпоративними правами держави понад 25 відсотків їх статутного капіталу в процедурі банкрутства здійснюється відповідно до законодавства з питань приватизації.

При цьому, згідно з положеннями ч. 1 ст. 4 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» до суб'єктів управління об'єктами державної власності віднесено, зокрема: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності та міністерства, інші органи виконавчої влади та державні колегіальні органи (уповноважені органи управління).

Таким чином, з урахуванням положень вищевказаних законодавчих актів, слід зазначити, що переліки ліквідаційних мас та зміни і доповнення до них у справах про банкрутство державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, підлягають погодженню одночасно органом, уповноваженим управляти державним майном (уповноважений орган управління) та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, а також Фондом державного майна України стосовно господарських організацій, які перебувають у процесі приватизації).

Що стосується погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності переліків ліквідаційних мас суб'єктів господарювання з державною часткою власності та зміни і доповнення до них, то ситуація доволі не однозначна, оскільки згідно з п. 1 та 3 Положення про Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном, що затверджене Указом Президента України «Про Положення про Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном» № 451/2011 від 13.04.2011 р. [5] Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном (Агентство держмайна України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Агентство держмайна України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, в тому числі корпоративними правами держави. Основними завданнями Агентства держмайна України є реалізація державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, в тому числі корпоративними правами держави.

При цьому, Указом Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» № 726/2012 від 24.12.2012 р. [6] утворено Міністерство промислової політики України, реорганізувавши Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про реорганізацію Міністерства промислової політики» № 94 від 23 березня 2014 р. [7] реорганізовано Міністерство промислової політики шляхом приєднання до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (пункт 1).

Згідно з Положенням про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, що затверджено Указом Президента України № 634/2011 від 31.05.2011 р. [8] до повноважень вказаного Міністерства не віднесено погодження переліків ліквідаційних мас суб'єктів господарювання з державною часткою власності, стосовно яких введені ліквідаційні процедури в рамках проваджень у справах про банкрутство.

У свою чергу, наказом Державного агентства України з управління державними корпоративними правами та майном «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розгляду та погодження Державним агентством України з управління державними корпоративними правами та майном переліків ліквідаційних мас банкрутів» № 85 від 17.05.2013 р. [9] затверджено Методичні рекомендації щодо розгляду та погодження Державним агентством України з управління державними корпоративними правами та майном переліків ліквідаційних мас банкрутів.

Вищевказаний підзаконний нормативно-правовий акт не пройшов процедуру реєстрації в Міністерстві юстиції України згідно з чинним законодавством, проте його дія іншими нормативно-правовими актами не припинялась, а сам наказ Державного агентства України з управління державними корпоративними правами та майном не скасовувався.

Таким чином, ставиться під сумнів можливість погодження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, переліків ліквідаційних мас та зміни і доповнення до них у справах про банкрутство державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, у зв'язку з відсут-

ністю повноважень у відповідного державного органу на це та відсутністю нормативно затвердженого порядку надання такого погодження. Вказане ставить під сумнів можливість затвердження переліків ліквідаційних мас суб'єктів господарювання з державною часткою власності в цілому.

Також, у цій сфері діє наказ Фонду державного майна України «Про затвердження Порядку погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас» № 895 від 06.06.2007 р. [10], яким визначено, що відповідно до ст. 7, 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» з метою вдосконалення порядку погодження планів санації та мирових угод в процедурах банкрутства державних підприємств, функції з управління майном яких у зв'язку з прийняттям рішення про приватизацію належать Фонду державного майна України та господарських організацій, у статутних фондах яких корпоративні права держави перевищують 25 відсотків, затверджено Порядок погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас.

Як уже зазначалось, до складу об'єктів ліквідаційної маси суб'єктів господарювання, в тому числі з державною часткою власності, не включаються об'єкти житлового фонду, в тому числі гуртожитки, дитячі дошкільні заклади та об'єкти комунальної інфраструктури, що належать юридичній особі – банкруту, які передаються в порядку, встановленому законодавством, до комунальної власності відповідних територіальних громад без додаткових умов і фінансуються в установленому порядку. Аналогічно до складу ліквідаційної маси не включається державне майно, яке не увійшло до статутного капіталу суб'єкта господарювання та/або перебувало у нього на балансі.

Закон України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» [11] регулює відносини, пов'язані з передачею об'єктів права державної власності у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах або у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, а також об'єктів права комунальної власності у державну власність. Також, передача у державну або комунальну власність об'єктів права інших форм власності може регулюватися положеннями цього Закону, якщо інше не передбачено законом або рішеннями відповідних місцевих рад.

Згідно з ч. 1 та 2 ст. 4 Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» передача об'єктів з державної у комунальну власність здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України або органів, уповноважених управляти державним майном. При цьому, передача об'єктів з державної у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах здійснюється за наявності згоди відповідних сільських, селищних, міських, районних у містах рад, якщо інше не передбачено законом, а у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст – за наявності згоди районних або обласних рад, якщо інше не передбачено законом.

Відповідно до положень пункту 51 частини 1 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [12] до виключної компетенції міських, селищних, сільських рад належить надання згоди на передачу об'єктів з державної у комунальну власність.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» об'єктами передачі згідно з цим законом є, зокрема, об'єкти житлового фонду, гуртожитки та інші об'єкти соціальної інфраструктури (навчальні заклади, заклади культури (крім кінотеатрів), фізичної культури та спорту, охорони здоров'я (крім санаторіїв, профілакторіїв, будинків відпочинку та аптек), соціального забезпечення, дитячі оздоровчі табори).

Слід зазначити, що в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22.12.2011 р. мова йде про «об'єкти комунальної інфраструктури», а у вищевказаному Законі «об'єкти соціальної інфраструктури». Поняття «об'єкти комунальної інфраструктури» нормативно не закріплене, що в свою чергу створює додаткові проблеми правозастосування.

Згідно з положеннями п. 8 та 10 постанови Кабінету України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» № 1482 від 21.09.1998 р. [13] передача об'єктів права державної власності здійснюється відповідною комісією з питань передачі об'єктів. Передача оформляється актом приймання-передачі.

Таким чином, незважаючи на те, що відповідно до положень ч. 1 ст. 42 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22.12.2011 р. майно, яке не увійшло до складу ліквідаційної маси, передається до комунальної власності відповідних територіальних громад без додаткових умов. Для фактичної передачі такого майна потрібні рішення органу, уповноваженого управляти державним майном та/або Фонду державного майна України про передачу майна у комунальну власність та рішення органу місцевого самоврядування про прийняття об'єкта в комунальну власність.

Часто органи місцевого самоврядування, посилаючись на відсутність організаційної та/або фінансової можливості прийняти об'єкти, що не увійшли до складу ліквідаційної маси підприємства-банкрута, в комунальну власність та/або на баланс відповідного комунального підприємства, перешкоджають здійсненню встановленої законодавством процедури ліквідації. В таких випадках порушені права та охоронювані законом інтереси підлягають захисту в судовому порядку. Наприклад, рішенням господарського суду Київської області по справі № 3/262 від 10.08.2011 р. [14] орган місцевого самоврядування був зобов'язаний прийняти об'єкти нерухомого майна, що не підлягали включенню до складу ліквідаційної маси сільськогосподарського підприємства у комунальну власність територіальної громади, та підписати відповідні акти приймання-передачі.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід відзначити необхідність приведення законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що діють у сфері регламентування порядку погодження переліків ліквідаційних мас суб'єктів господарювання, зокрема з державною часткою власності, в процедурах банкрутства у відповідність положенням Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Необхідним є також прийняття у цій сфері цілої низки нормативно-правових актів, які б чітко регламентували повноваження державних органів та детально визначали порядок їх дій у цій сфері. Все це в комплексі дасть можливість ефективно захищати права держави та суспільства.

Література:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Науково-практичний коментар / Ю.М. Великий, В.В. Прохорова, І.П. Косарева, Ю.В. Прохорова. – Х.: ВД «НЖЕК», 2008. – 448 с.
2. Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Закон України від 22.12.2011 р. № 4212-VI // Офіційний вісник України від 27.01.2012 – 2012 р., № 5. – с. 11. – ст. 64, код акта 60079/2012.
3. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII // Відомості Верховної Ради України від 04.08.1992 – 1992 р., № 31, ст. 440.
4. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V // Відомості Верховної Ради України від 17.11.2006 – 2006 р., № 46. – с. 1502. – ст. 456.

5. Про Положення про Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном: Указ Президента України від 13.04.2011 р. № 451/2011 // Офіційний вісник України від 26.04.2011 – 2011 р. – № 29. – с. 251. – ст. 1257, код акта 56050/2011.
6. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 24.12.2012 р. № 726/2012 // Офіційний вісник України від 04.01.2013 – 2012 р. – № 99. – с. 13. – ст. 3998, код акта 65116/2012.
7. Про реорганізацію Міністерства промислової політики: постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2014 р. № 94 // Офіційний вісник України від 22.04.2014 – 2014 р. – № 31. – с. 72. – ст. 845, код акта 72161/2014.
8. Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: Указ Президента України від 31.05.2011 р. № 634/2011 // Офіційний вісник України від 10.06.2011 – 2011 р. – № 41. – с. 20. – ст. 1666, код акта 56862/2011.
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розгляду та погодження Державним агентством України з управління державними корпоративними правами та майном переліків ліквідаційних мас банкрутів: наказ Державного агентства України з управління державними корпоративними правами та майном від 17.05.2013 р. № 85 // http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN86320.html.
10. Про затвердження Порядку погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас: наказ Фонду державного майна України № 895 від 06.06.2007 р. // Офіційний вісник України від 03.08.2007. – 2007 р. – № 54. – с. 207, ст. 2197, код акта 40506/2007.
11. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. № 147/98-ВР // Офіційний вісник України від 16.04.1998 – 1998 р. – № 13. – с. 3, код акта 5088/1998.
12. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України від 25.06.1997 – 1997 р. – № 24. – ст. 170.
13. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.1998 р. № 1482 // Офіційний вісник України від 08.10.1998 – 1998 р. – № 38. – с. 34, код акта 6062/1998.
14. Рішення господарського суду Київської області по справі № 3/262-10 від 17.08.2011 р. / Електронний режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21438803>.

Пархомчук Р. И. Административно-правовое регулирование процедур согласования перечней ликвидационных масс по делам о банкротстве субъектов хозяйствования с государственной долей собственности

Аннотация. Статья посвящена освещению сущности и содержания правового регулирования процедур согласования центральным органом исполнительной власти, обеспечивающим реализацию государственной политики в сфере управления объектами государственной собственности, и органами, уполномоченными управлять государственным имуществом перечней ликвидационных масс в рамках производства по делам о банкротстве субъектов хозяйствования с государственной долей собственности.

Ключевые слова: дело о банкротстве, ликвидационная масса, объекты ликвидационной массы, субъект хозяйствования с государственной долей собственности, орган, уполномоченный управлять государственным имуществом.

Parkhomchuk R. Administrative and legal regulation of the procedures for approval of lists of liquidation estates in cases of bankruptcy of economic entities with the share of public property

Summary. The article is devoted to the nature and content of regulation of the procedures of approval by central executive body ensuring realization of government policy on management of state property and bodies authorized to manage state property of lists of liquidation estates in cases of bankruptcy of economic entities with the share of public property.

Key words: bankruptcy, liquidation estate, objects of liquidation estate, entity with a share of state property, body authorized to manage state property.